

Elektronické dálniční známky snížily roční náklady v průměru o 120 mil. Kč, optimálního stavu však resort dopravy nedosáhl

13.3.2023 - | Nejvyšší kontrolní úřad

NKÚ zkontroloval, jak Ministerstvo dopravy (MD), Státní fond dopravní infrastruktury (SFDI) a státní podnik CENDIS hospodaří s peněžními prostředky určenými na přípravu, vybudování, provoz a rozvoj systému elektronických dálničních známek (EDAZ).

Od ledna 2018 do dubna 2022 vynaložily SFDI a MD na elektronické dálniční známky celkem 329 mil. Kč. V prvních 13 měsících provozu nového systému bylo prodáno 6,1 milionu kusů e-známeček za celkem 5,47 mld. Kč. Kontroloři došli k závěru, že e-známečka je ve srovnání s původním systémem dálničních známek efektivní a hospodárná. Podle NKÚ zavedení elektronických známek snížilo roční náklady v průměru o 120 mil. Kč.

Průměrná roční nákladovost systému elektronických dálničních známek je 3,61 %. SFDI tak vynakládá na e-známečku za 1 500 Kč cca 54 Kč, zatímco na klasickou dálniční známku vydával za rok 76 Kč. Výdaje spojené s původními dálničními známkami byly generovány především jejich tiskem, distribucí a také marží prodejců známek. Pozitivně kontroloři hodnotí fakt, že zavedení e-známečky přineslo řadu výhod uživatelům, zejména tu, že prostřednictvím e-shopu ji mohou zakoupit kdykoliv v průběhu roku a platí jim 365 po sobě jdoucích kalendářních dnů. E-shop je také nejčastěji využívaným prodejním místem: v roce 2021 v něm bylo koupeno 83,5 % elektronických dálničních známek.

Optimálního stavu však zatím MD, SFDI a CENDIS nedosáhly. Z šesti plánovaných napojení informačního systému elektronických dálničních známek (IS EDAZ) na další informační systémy uskutečnil SFDI pouze tři. Chybí zejména automatizovaná výměna dat s registrem silničních vozidel (RSV). Takže například ověření, že vozidlo je osvobozeno od úhrady elektronické známky, provádějí zaměstnanci call centra IS EDAZ manuálně podle databáze RSV. Kdyby automatická kontrola díky napojení na RSV fungovala, došlo by k vyloučení chyb, a tudíž ke snížení počtu následných žádostí o vrácení peněz. Za kontrolované období byla úhrada e-známečky na žádost zákazníků vrácena v 1 017 případech. IS EDAZ umožňuje i nákup e-zámek za sníženou eko cenu (pro vozidla poháněná zemním plynem nebo biometanem). V době kontroly NKÚ však při nákupu této e-zámky nedocházelo k ověření v RSV, zda vozidlo kritérium pro sníženou eko cenu splňuje. Tento nedostatek mohli kupující omylem nebo úmyslně využít ve svůj prospěch a snížit tak příjem SFDI z prodeje e-zámek.

Nefunguje ani automatické vyhodnocování přestupku v případě, že vozidlo nemá zaplacenou dálniční e-zámku. Kamerový systém na mýtných branách sice shromažďuje údaje o průjezdech vozidel, ale porušení povinnosti zaplacení e-zámky, a tedy spáchání přestupku zjišťuje Policie ČR nebo Celní správa ČR až po zastavení vozidla. Podle současné právní úpravy totiž odpovědnost za tento přestupek nemá provozovatel vozidla, ale jeho řidič. MD zapracování automatizovaného vyhodnocení přestupků do právních předpisů nezávazně odložilo.

Z celkového počtu zjištěných přestupků a z výše pokut udělených policisty a celníky v roce 2021 za nezaplacení e-zámky vyplynulo, že v průměru je každý den zjištěno 106 přestupků a na pokutách

vybráno 119 600 Kč. NKÚ vyčíslil potenciální příjem SFDI ze zavedení systému automatického ukládání pokut a z toho plynoucí následné změny chování neplaticích řidičů. Za jeden modelový den, kdy by si tito řidiči koupili alespoň desetidenní e-známku za 310 Kč, by příjem SFDI dosáhl minimálně 1,5 mil. Kč*.

Smlouvu o návrhu, vývoji, implementaci a správě informačního systému elektronické dálniční známky ve výši 309,1 mil. Kč bez DPH uzavřel SFDI se státním podnikem CENDIS 3. března 2020. V kontrolovaném období byla smluvní cena postupně navýšena prostřednictvím dodatků na 372,3 mil. Kč bez DPH.

Funkční systém musel CENDIS vyvinout za 9 měsíců, neboť jej bylo potřeba spustit do provozu nejpozději 1. 1. 2021. V průběhu prvních sedmi měsíců po spuštění IS EDAZ však docházelo k provozním komplikacím a chybám – systém umožňoval nákup e známky na neexistující SPZ, případně na stejnou SPZ ve shodném období, umožňoval nákup e-známky za vozidla osvobozená od úhrady aj. V důsledku toho SFDI pětkrát měnil obchodní podmínky a IS EDAZ akceptoval až po 19 měsících od zahájení provozu, navíc s 226 výhradami.

Pro CENDIS jakožto dodavatele IS EDAZ představovalo vybudování informačního systému dočasnou kumulovanou ztrátu ve výsledku hospodaření (k 30. dubnu 2022) ve výši 22,9 mil. Kč. V květnu 2021 poskytlo MD státnímu podniku CENDIS ze státního rozpočtu návratnou finanční výpomoc 40 mil. Kč. MD žádost schválilo, ačkoliv CENDIS uvedl pouze obecný účel užití těchto prostředků. Finanční výpomoc nebyla přímo vázána na EDAZ, nicméně ten byl jedním ze dvou ztrátových projektů, které ve stejném období negativně ovlivnily hospodaření podniku. CENDIS je povinen tuto finanční výpomoc vrátit do 29. února 2024.

Odbor komunikace

Nejvyšší kontrolní úřad

*] Jde o příklad jednoho dne. Protože nelze odhadnout chování řidičů při nákupu e-známky v delším časovém horizontu, není možné z této částky odvozovat, jaké výše by mohly dosáhnout např. týdenní či měsíční potenciální příjmy SFDI.

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/elektronicke-dalnicni-znamky-snizily-rocni-naklady-v-prumeru-o-120-mil-kc--optimalniho-stavu-vsak-resort-dopravy-nedosahl-id13048>